

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΕΥΧΟΣ 16 – ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2009

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Τα θέματα που παρουσιάζονται σε αυτό το τεύχος της Οικονομικής Έρευνας είναι η ανάλυση του φορολογικού καθεστώτος για τη χρήση φυτοφαρμάκων στη γεωργία, οι επιδράσεις της εργασίας μεταναστών στην απασχόληση, η ζήτηση για τουρισμό στην Κύπρο και η εισοδηματική κινητικότητα μεταξύ γενεών.

Το ΚΟΕ συμμετέχει σε ευρωπαϊκό πρόγραμμα με στόχο το σχεδιασμό ενός κοινωνικά βέλτιστου φορολογικού καθεστώτος, το οποίο θα συνεισφέρει στη μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τη θετική τους συνεισφορά στη συνάρτηση παραγωγής του γεωργού, όσο και τις αρνητικές τους επιπτώσεις σε καταναλωτές, γεωργούς και περιβάλλον. Η εξαγωγή συμπερασμάτων της έρευνας του ΚΟΕ θα γίνει με τη βοήθεια οικονομετρικής ανάλυσης, χρησιμοποιώντας δεδομένα από τρεις χώρες, τη Βουλγαρία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Κύπρο.

Η παρουσία των ξένων εργατών στην Κύπρο κατά την περίοδο 1999-2005 μείωσε την πιθανότητα συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό των ατόμων ηλικίας 20-39 ετών με στοιχειώδη εκπαίδευση, ενώ την αύξησε για τα άτομα ηλικίας 20-29 ετών με ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης. Το αποτέλεσμα αυτό είναι λογικό, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ξένοι εργάτες απασχολούνται κυρίως σε τομείς της οικονομίας όπου δεν απαιτούνται ιδιαίτερα προσόντα και με χαμηλό μισθό. Επίσης, οι ξένοι εργάτες αύξησαν την πιθανότητα μερικής απασχόλησης για άτομα 20-39 ετών.

Η ζήτηση για τουρισμό στην Κύπρο δεν φαίνεται να επηρεάζεται από το συγκριτικό κόστος των διακοπών στην Κύπρο· η ζήτηση αυξάνεται καθώς μειώνεται το κόστος μεταφοράς των τουριστών. Όταν όμως αφαιρείται ο πιο σημαντικός παράγοντας του κόστους μεταφοράς, δηλαδή η ύπαρξη απευθείας πτήσης, τότε το κόστος των διακοπών στην Κύπρο επηρεάζει σημαντικά τη ζήτηση του τουρισμού. Επίσης, οι κλιματολογικές διαφορές, η κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα επηρεάζουν σημαντικά την τουριστική ζήτηση.

Τέλος, εξετάστηκε κατά πόσο υπάρχει σχέση μεταξύ των εισοδημάτων των μελών των οικογενειών στην Κύπρο, και αν υπάρχει εύκολη διακίνηση των ατόμων μεταξύ των εισοδηματικών τάξεων από γενιά σε γενιά. Οι εκτιμήσεις δείχνουν ότι το εισόδημα που θα έχει το παιδί επηρεάζεται αρκετά από τα εισοδήματα του πατέρα. Αν ληφθεί υπόψη και το επίπεδο εκπαίδευσης του παιδιού, τότε η σημασία του εισοδήματος του πατέρα περιορίζεται, και ο σημαντικότερος παράγοντας επεξήγησης του μισθού γίνεται η εκπαίδευση.

Σε αυτό το τεύχος:

• Ισορροπημένη χρήση φυτοπροστατευτικών ουσιών	2
• Οι επιδράσεις της μετανάστευσης στην απασχόληση	3
• Καθοριστικοί παράγοντες του διεθνούς τουρισμού στην Κύπρο	4
• Κινητικότητα εισοδήματος μεταξύ γενεών στην Κύπρο	5
• Νέα του Κέντρου Οικονομικών Ερευνών	6
• Νέα του Τμήματος Οικονομικών	7
• Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών	8

Τα φυτοφάρμακα ορίζονται ως οι χημικές ουσίες οι οποίες προστατεύουν τις καλλιέργειες από παθογόνα (μυκητοκτόνα), έντομα (εντομοκτόνα), νηματώδεις (νηματοδοκτόνα) και ζιζάνια (ζιζανιοκτόνα). Χρησιμοποιούνται για να εξασφαλίζουν το επιθυμητό επίπεδο σοδειάς, να βελτιώνουν την ποιότητα των τροφών και να διευκολύνουν τη συγκομιδή. Ωστόσο, η συχνή χρήση τους στη γεωργία είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση της ανθεκτικότητας των παρασίτων (τα παράσιτα γίνονται λιγότερο ευάλωτα στα φυτοφάρμακα), τη μόλυνση του εδάφους και των υδάτων (λόγω διύλισης και απορροών αντίστοιχα), καθώς επίσης και πιθανά προβλήματα υγείας τόσο των γεωργών (ως αποτέλεσμα της έκθεσής τους στα φυτοφάρμακα κατά τη διάρκεια της χρήσης τους) όσο και των καταναλωτών (λόγω υπολειμμάτων φυτοφαρμάκων στα γεωργικά προϊόντα που καταναλώνουν).

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών συμμετέχει σε πανευρωπαϊκό πρόγραμμα το οποίο στοχεύει στη δημιουργία ενός μεθοδολογικού πλαισίου, που θα θέσει τις βάσεις για την εισαγωγή πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι οποίες θα στοχεύουν στο να επιτύχουν την ισορροπημένη χρήση των φυτοφαρμάκων στην Ευρωπαϊκή γεωργία.

Η μελέτη του ΚΟΕ στοχεύει στο σχεδιασμό ενός κοινωνικά βέλτιστου φορολογικού καθεστώτος (tax and levy scheme), το οποίο θα συνεισφέρει στη μείωση της χρήσης φυτοφαρμάκων σε ένα άριστο επίπεδο, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τη θετική τους συνεισφορά στη συνάρτηση παραγωγής του γεωργού, όσο και τις αρνητικές τους επιπτώσεις σε καταναλωτές, γεωργούς και περιβάλλον. Η εξαγωγή συμπερασμάτων της έρευνας του ΚΟΕ θα γίνει με τη βοήθεια οικονομετρικής ανάλυσης, χρησιμοποιώντας δεδομένα από τρεις χώρες, τη Βουλγαρία, το Ηνωμένο Βασίλειο και την Κύπρο.

Στο παρόν στάδιο η έρευνα του ΚΟΕ έχει επικεντρωθεί στην ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας γύρω από τα διάφορα εργαλεία και πολιτικές που χρησιμοποιούνται στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) με στόχο την καταπολέμηση της αλόγιστης χρήσης φυτοφαρμάκων*.

Οι πολιτικές και τα εργαλεία θα μπορούσαν να ομαδοποιηθούν σε αυτά που στοχεύουν (α) το γεωργό, (β) τον καταναλωτή και (γ) το περιβάλλον. Όσον αφορά στην πρώτη κατηγορία, οι χώρες-μέλη της ΕΕ, έχουν υιοθετήσει διάφορα μέτρα, αρχίζοντας με την εκπαίδευση των γεωργών σε θέματα ορθής γεωργικής πρακτικής και την πληροφόρησή τους αναφορικά με τους πιθανούς κινδύνους που συνεπάγεται η χρήση φυτοφαρμάκων, αλλά και για τις διαθέσιμες εναλλακτικές μεθόδους προστασίας των καλλιεργειών τους. Παράλληλα έχει προωθηθεί η δημιουργία συστημάτων επιπρόσθετης στήριξης και παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και η κυκλοφορία έντυπων οδηγιών για ορθές πρακτικές φυτοπροστασίας. Επίσης, για την προστασία τόσο των γεωργών όσο και του περιβάλλοντος, οι χώρες-μέλη της ΕΕ εφαρμόζουν αυστηρούς τεχνικούς ελέγχους σε σχέση με τον εξοπλισμό που χρησιμοποιείται για την εφαρμογή των φυτοφαρμάκων.

Όσον αφορά στην προστασία του καταναλωτή, γίνονται αυστηροί έλεγχοι σε προϊόντα του γεωργικού τομέα για τυχόν ύπαρξη υπολειμμάτων φυτοπροστατευτικών ουσιών σε αυτά. Παράλληλα, λαμβάνονται μέτρα για την απαγόρευση της χρήσης ψεκαστικών μεθόδων εφαρμογής φυτοπροστατευτικών ουσιών κοντά σε ευαίσθητες περιοχές, όπως για παράδειγμα οι κατοικημένες περιοχές, τα σχολεία και τα πάρκα, αλλά και κοντά σε φράγματα. Περιορισμοί και απαγορεύσεις ψεκασμών, ή ακόμη και χρήσης φυτοπροστατευτικών ουσιών, σε συγκεκριμένες περιοχές γίνονται και για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος.

Πολλές Ευρωπαϊκές χώρες έχουν επίσης προβεί στην εφαρμογή οικονομικών κινήτρων για την προώθηση ορθών γεωργικών πρακτικών. Μερικά παραδείγματα περιλαμβάνουν τη φορολόγηση φυτοφαρμάκων, τη χορήγηση επιδοτήσεων σε γεωργούς που επιλέγουν να εφαρμόσουν εναλλακτικές μεθόδους φυτοπροστασίας, καθώς και την επιβολή προστίμων σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης με τους νόμους της χώρας.

Τα τελευταία χρόνια έχει επίσης ενθαρρυνθεί η έρευνα και ανάπτυξη και η διάχυση της γνώσης σε θέματα φυτοπροστασίας, και η ανάγκη δημιουργίας αξιόπιστων βάσεων δεδομένων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, απαραίτητη είναι και η συμβολή των γεωργών, που θα πρέπει να τηρούν σωστά αρχεία αγοράς και χρήσης φυτοπροστατευτικών ουσιών.

* Η έρευνα αυτή θα κυκλοφορήσει προσεχώς σε Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής του Κέντρου Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου: Γρηγορίου Π. και Θ. Μαμουνέας, «Πολιτικές και Εργαλεία για την

Ο αριθμός των ξένων εργατών που βρίσκονταν νόμιμα στην Κύπρο το 2007 είχε φτάσει τις 80 χιλιάδες και εκτιμάται ότι άλλες 20-30 χιλιάδες βρίσκονταν στην Κύπρο παράνομα. Το 1991 και το 1995 υπήρχαν μόνο 8 και 15 χιλιάδες αντίστοιχα νόμιμοι ξένοι εργάτες. Το ποσοστό των νόμιμων ξένων εργατών στο σύνολο του επικερδώς απασχολούμενου πληθυσμού το 2007 έφτασε το 21,6%. Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των νόμιμων εργατών την περίοδο 1997-2007 ήταν 15,4%. Σήμερα το ποσοστό των ξένων εργατών (νόμιμων και παράνομων) στο εργατικό δυναμικό υπολογίζεται ότι ξεπερνά το 25%.

Σε συνέχεια προηγούμενης ανάλυσης*, που παρουσιάστηκε σε παλαιότερα τεύχη της «Οικονομικής έρευνας», εκτιμήσαμε τις συνολικές επιδράσεις των ξένων εργατών και άλλων παραγόντων (όπως το επίπεδο μόρφωσης, η ηλικία, ο τόπος διαμονής κλπ) στην ανεργία, στη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό και στη μερική απασχόληση των Κυπρίων κατά την περίοδο 1999-2005.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις μας, η παρουσία των ξένων εργατών στην Κύπρο δεν έχει επηρεάσει το επίπεδο της συνολικής ανεργίας. Ακόμη, η αύξηση του ποσοστού των ξένων εργατών δεν έχει επηρεάσει την πιθανότητα κάποιος Κύπριος να παραμείνει ανενεργός, να μη συμμετέχει δηλαδή στο εργατικό δυναμικό. Αντίθετα, μια αύξηση του ποσοστού των ξένων εργατών κατά μια ποσοστιαία μονάδα (π.χ. από 5% σε 6%) την περίοδο 1999-2005, επηρεάζει θετικά την πιθανότητα μερικής απασχόλησης για κάποιον Κύπριο, περίπου κατά 0,16%.

Μια ολοκληρωμένη ανάλυση θα πρέπει να λάβει υπόψη το γεγονός ότι η παρουσία ξένων εργατών είναι δυνατό να έχει διαφορετικές επιπτώσεις σε διαφορετικές ομάδες του πληθυσμού. Πρέπει δηλαδή να διερευνηθούν οι επιπτώσεις στην κάθε ομάδα ξεχωριστά και όχι μόνο οι συνολικές επιπτώσεις, αλλιώς μπορεί να εξαχθούν λανθασμένα συμπεράσματα. Για παράδειγμα, αν οι ξένοι εργάτες αυξάνουν τη συμμετοχή μητέρων και μειώνουν ισόποσα τη συμμετοχή ανειδίκευτων εργατών, τότε μια ανάλυση που εξετάζει μόνο τη συνολική επίδραση

θα καταλήξει στο συμπέρασμα ότι αυτή είναι μηδενική, ενώ στην πραγματικότητα υπάρχουν σημαντικές επιδράσεις στο επίπεδο των διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων.

Με αυτό το σκεπτικό, εξετάστηκαν οι επιδράσεις των ξένων εργατών στην ανεργία, στη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό και στη μερική απασχόληση σε διάφορες κατηγορίες ατόμων, ανάλογα με την ηλικία και ταυτόχρονα το επίπεδο εκπαίδευσής τους.

Τα αποτελέσματα από την εκτίμηση της επίδρασης των ξένων εργατών στην πιθανότητα ανεργίας ανά κατηγορία του εργατικού δυναμικού οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η παρουσία τους επηρέασε θετικά την πιθανότητα ανεργίας στις ηλικίες 20-24 και 25-29. Επίσης, η εν λόγω επίδραση δεν σχετίζεται με το επίπεδο εκπαίδευσης στις ηλικίες αυτές, εκτός κι αν αυτό είναι ανώτερο (κολεγιακό), οπότε η πιθανότητα ανεργίας δεν επηρεάζεται. Από την άλλη, η πιθανότητα ανεργίας δεν επηρεάστηκε για τα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα, ανεξαρτήτως επιπέδου εκπαίδευσης.

Η παρουσία των ξένων εργατών κατά την υπό εξέταση περίοδο, μείωσε την πιθανότητα συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό των ατόμων ηλικίας 20-24, 25-29 και 30-39 ετών με στοιχειώδη εκπαίδευση, ενώ την αύξησε για τα άτομα ηλικίας 20-24 ετών με ανώτερο και ανώτατο επίπεδο εκπαίδευσης και για άτομα 25-29 ετών με ανώτατη εκπαίδευση. Το αποτέλεσμα αυτό είναι λογικό, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ξένοι εργάτες απασχολούνται, κυρίως, σε τομείς της οικονομίας όπου δεν απαιτούνται ιδιαίτερα προσόντα κι εκεί όπου ο μισθός εργασίας είναι χαμηλότερος ή ίσος με τον κατώτατο μισθό.

Τέλος, από την ανάλυσή μας προκύπτει ότι οι ξένοι εργάτες αύξησαν την πιθανότητα μερικής απασχόλησης για άτομα 20-39 ετών – ανεξαρτήτως επιπέδου εκπαίδευσης – (όσο νεαρότερο το άτομο τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα μερικής απασχόλησης), όπως και για άτομα 60-64 ετών με ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση.

«Οικονομικές Προοπτικές»

Από τον Οκτώβριο του 2008 ξεκίνησε η κυκλοφορία της νέας μηνιαίας έκδοσης του ΚΟΕ με τίτλο «Οικονομικές Προοπτικές». Στην έκδοση αυτή παρουσιάζονται συνοπτικά και αναλύονται τα κύρια αποτελέσματα των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας (Business and Consumer Surveys) της Κύπρου. Όλα τα τεύχη είναι διαθέσιμα στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση <http://www.erc.ucy.ac.cy/greek/publicationsG>

* Κληρίδης Σ., Μ. Μιχαήλ, Μ. Μιχαλοπούλου, Μ. Στεφανίδης και Κ. Χατζηγιάννης, «Οι επιδράσεις της μετανάστευσης στην ανεργία, στη μερική απασχόληση και στη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό», Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής, Αρ. 08-08, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών, Πανεπιστήμιο Κύπρου, Δεκέμβριος 2008.

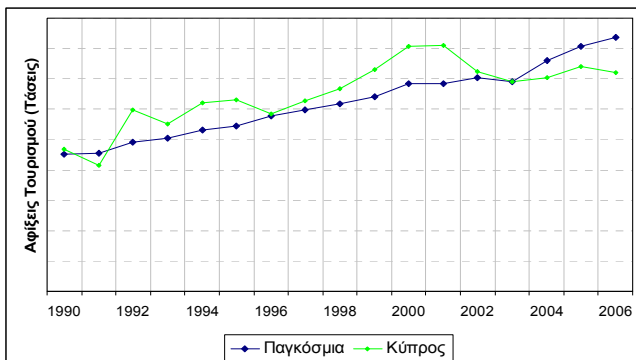
Καθοριστικοί παράγοντες του διεθνούς τουρισμού στην Κύπρο

Πάρις Κλεάνθους

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, τα έσοδα από το διεθνή τουρισμό διπλασιάστηκαν κατά τη δεκαετία του 1990, φτάνοντας στο μισό τρισεκατομμύριο δολάρια το 2000, και αναμένεται να τετραπλασιαστούν μέχρι το 2020. Η τουριστική βιομηχανία συμβάλλει σημαντικά στο ΑΕΠ μιας χώρας: στην Κύπρο τα έσοδα από τον τουρισμό προσέγγισαν το 12% του ΑΕΠ κατά το 2007, αν και τα τελευταία χρόνια παρατηρείται συνεχής πτώση του ποσοστού αυτού από το ψηλότερό του σημείο, που ήταν 21% κατά το έτος 2000.

Το ΚΟΕ, σε πρόσφατη έρευνά του*, εξετάζει τους καθοριστικούς παράγοντες του διεθνούς τουρισμού στην Κύπρο για την περίοδο από Ιανουάριο 2003 μέχρι Δεκέμβριο 2006. Τα στοιχεία προέρχονται από τη Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, τον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού, την Παγκόσμια Τράπεζα και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, υιοθετώντας τους ορισμούς τουρισμού που ακολουθεί ο Οργανισμός αυτός.

Συγκριτικές τάσεις τουρισμού: Κύπρος & Παγκόσμια

Στο ανωτέρω διάγραμμα φαίνεται ότι ο μέσος ρυθμός αύξησης των τουριστικών αφίξεων στην Κύπρο είναι μεγαλύτερος από τον υπόλοιπο κόσμο για την περίοδο 1990–2000. Για την περίοδο 2000–2003 παρατηρείται επιβράδυνση στο ρυθμό αύξησης των τουριστικών αφίξεων στον υπόλοιπο κόσμο, λόγω της τρομοκρατικής επίθεσης της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στις ΗΠΑ. Κατά την ίδια περίοδο, παρατηρείται πτώση στις τουριστικές αφίξεις στην Κύπρο. Μετά το 2003 επανέρχεται η ανοδική τάση στις τουριστικές αφίξεις στην Κύπρο και στον υπόλοιπο κόσμο, αλλά ο ρυθμός αύξησης της Κύπρου παραμένει πιο χαμηλός από τον αντίστοιχο για τον υπόλοιπο κόσμο. Το 2006 οι αφίξεις στην Κύπρο μειώνονται.

Οι τουριστικές αφίξεις στην Κύπρο και τα χαρακτηριστικά τους αναγράφονται περιληπτικά στον παρακάτω πίνακα. Παρατηρούμε ότι τα έσοδα ανά τουρίστα, τα οποία μετρούν την ωφέλεια που προκύπτει από τον τουρισμό, κινούνται σε αντίθετη τάση από τις τουριστικές αφίξεις. Αξιοσημείωτη είναι και η αύξηση στα συνολικά έσοδα το 2006, όταν την ίδια περίοδο οι τουριστικές αφίξεις μειώνονται. Επιπρόσθετα, την ίδια περίοδο μειώνονται η μέση διαμονή και η πληρότητα τουριστικών καταλυμάτων, μεγέθη τα οποία σχετίζονται θετικά με το κόστος του τουρισμού. Από τα πιο πάνω δεδομένα συμπεραίνουμε ότι υπάρχει βελτίωση στην ποιότητα του τουρισμού, που συμβάλλει περισσότερο στην οικονομική ανάπτυξη της Κύπρου.

Χαρακτηριστικά του κυπριακού τουρισμού

	2003	2004	2005	2006	Αύγ. 2006	Δεκ. 2006
Αφίξεις (χιλιάδες)	2303	2349	2470	2400	315	71
Έσοδα (εκατομ. €)	1734	1678	1718	1755	265	49
Έσοδα ανά τουρίστα (€)	753	715	696	731	841	693
Μέση διαμονή (μέρες)	10,0	9,9	9,6	9,5	12,0	12,0
Τουρισμός για αναμνηχή (%)	89,1	89,4	88,8	87,1	92,0	66,6
Πληρότητα (%) Καταλυμάτων	48,9	43,7	45,1	43,3	73,0	14,5

Τα αποτελέσματα της οικονομετρικής έρευνας δείχνουν ότι η ζήτηση για τουρισμό στην Κύπρο δεν επηρεάζεται από το συγκριτικό κόστος των διακοπών στην Κύπρο· η ζήτηση αυξάνεται καθώς μειώνεται το κόστος μεταφοράς των τουριστών – είτε αυτό είναι το ταξιδιωτικό κόστος, είτε η δυσκολία πρόσβασης στην Κύπρο. Όταν όμως αφαιρείται ο πιο σημαντικός παράγοντας του κόστους μεταφοράς, δηλαδή η ύπαρξη απευθείας πτήσης, τότε το κόστος των διακοπών στην Κύπρο επηρεάζει σημαντικά τη ζήτηση του τουρισμού. Επίσης, οι κλιματολογικές διαφορές, η κοινή Ευρωπαϊκή ταυτότητα και η καλύτερη κάλυψη της χώρας προέλευσης των τουριστών με απευθείας πτήσεις προς την Κύπρο επηρεάζουν σημαντικά την τουριστική ζήτηση και πρέπει να αποτελούν στρατηγικούς στόχους του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού.

* Cleanthous P., “[Determinants of Tourism Demand in Cyprus](#)”, Economic Policy Paper, No. 07-08, Economics Research Centre, University of Cyprus, December 2008.

Κινητικότητα εισοδήματος μεταξύ γενεών στην Κύπρο

Κ. Βραχίμης και Α. Θεολόγου

Σκοπός αυτής της μελέτης είναι να εξεταστεί κατά πόσο υπάρχει σχέση μεταξύ των εισοδημάτων των μελών των οικογενειών στην Κύπρο και αν υπάρχει εύκολη διακίνηση των ατόμων μεταξύ των εισοδηματικών τάξεων από γενιά σε γενιά. Ενώ υπάρχει αρκετή διεθνής βιβλιογραφία για πολλές χώρες του εξωτερικού στο συγκεκριμένο θέμα, στην Κύπρο δεν υπάρχει μελέτη που να εξετάζει τη διαγενεαλογική (intergenerational) σχέση του εισοδήματος μεταξύ των ατόμων.

Είναι αρκετά σημαντικό να μελετήσουμε το θέμα για δύο λόγους. Πρώτο, η κάθε μελέτη στην πραγματικότητα αναλύει την ανισότητα του εισοδήματος για την κάθε χώρα, κάτι που παραβιάζει τις ίσες ευκαιρίες σε μια κοινωνία. Δεύτερο, συγκρίσεις για τη διαγενεαλογική κινητικότητα μεταξύ χωρών μπορούν να δώσουν σημαντικά στοιχεία για το πώς αλλάζει η οικονομική τάξη μεταξύ των γενεών και γιατί το μέγεθος αυτής της αλλαγής ποικίλλει μεταξύ των διαφόρων χωρών.

Τα αποτελέσματα, όπως φαίνονται παρακάτω, δίνουν αρκετά σημαντικές παρατηρήσεις για το πώς επηρεάζονται τα εισοδήματα των απογόνων, με μέση ηλικία 22-24 χρόνων, σε σχέση με το εισόδημα και την ηλικία του πατέρα. Αυτό είναι η κύρια προσέγγιση που χρησιμοποιείται γενικά, με δύο σημαντικές εξαιρέσεις. Πρώτο, μας λείπουν μετρήσεις για μακροχρόνια διαστήματα και έτσι χρησιμοποιούμε βραχυπρόθεσμα στοιχεία με ετήσιες μετρήσεις στο εισόδημα. Δεύτερο, βάσει του δείγματός μας έχουμε ως περιορισμό ότι τα παιδιά και οι γονείς μένουν στο ίδιο νοικοκυριό. Για την εκτίμηση του οικονομετρικού υποδείγματος, χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία από την Έρευνα Οικογενειακού Προϋπολογισμού για τις χρονιές 1991, 1996 και 2003.

Πίνακας 1: Αποτελέσματα εκτιμήσεων χωρίς να ληφθεί υπόψη η εκπαίδευση του παιδιού

	1991	1997	2003
Μισθός πατέρα	0,343***	0,241***	0,405***
Ηλικία παιδιού	0,305*	0,539***	0,183**
Ηλικία πατέρα	-0,018	-0,198***	0,059

Σημ: Οι αστερίσκοι αντιπροσωπεύουν τη στατιστική σημαντικότητα των εκτιμήσεων: ένας, δύο και τρεις αστερίσκοι αντιπροσωπεύουν στατιστική σημαντικότητα στο 10%, 5% και 1% αντίστοιχα.

Οι εκτιμήσεις έγιναν για κάθε χρονιά διαφορετικά και δείχνουν αρκετά σημαντική σχέση μεταξύ των εισοδημάτων του πατέρα και του παιδιού, κάτι που σημαίνει ότι ο καθορισμός του εισοδήματος που θα

έχει το παιδί επηρεάζεται αρκετά από τα εισοδήματα του πατέρα, καθώς και από την ηλικία του ίδιου του παιδιού. Έστω και αν υπάρχει το πρόβλημα της έλλειψης μακροχρόνιου δείγματος, που θα έδινε ίσως πιο συνεπή αποτελέσματα, ο βαθμός επίδρασης του εισοδήματος του πατέρα έχει συντελεστή που κυμαίνεται από 24% μέχρι 41% για τις διάφορες χρονιές, ενώ η επίδραση της ηλικίας του παιδιού κυμαίνεται μεταξύ 18% και 54% (Πίνακας 1).

Λαμβάνοντας υπόψη την εκπαίδευση του παιδιού μέσα στην εισοδηματική αυτή σχέση, στον Πίνακα 2, παρατηρούμε ότι η σημαντικότητα του εισοδήματος του πατέρα σχεδόν χάνεται και γίνεται σημαντικός παράγοντας επεξήγησης του μισθού η εκπαίδευση, η όποια είναι είτε λυκειακή είτε κολεγιακή είτε πανεπιστημιακή. Αναλυτικά στις διάφορες χρονιές η θετική επίδραση που έχει η μόρφωση του λυκείου στο εισόδημα έχει συντελεστή που κυμαίνεται μεταξύ 38% και 62%, η κολεγιακή μόρφωση μεταξύ 17% και 29% και η πανεπιστημιακή μόρφωση μεταξύ 19% και 42%, ποσά αρκετά σημαντικά.

Πίνακας 2: Αποτελέσματα εκτιμήσεων λαμβάνοντας υπόψη την εκπαίδευση του παιδιού

	1991	1997	2003
Μισθός πατέρα	0,198**	0,107	0,217**
Ηλικία παιδιού	0,235	0,383***	0,038
Ηλικία πατέρα	-0,035	-0,183***	0,143
<u>Εκπαίδευση παιδιού:</u>			
Λύκειο	0,615***	0,549***	0,376**
Κολλέγιο	0,287**	0,171*	0,294***
Πανεπιστήμιο	0,384*	0,185	0,421***

Παρόλο που υπάρχει αυξημένο ενδιαφέρον για τον υπολογισμό της διαγενεαλογικής κινητικότητας εισοδήματος, ωστόσο υπάρχει άγνοια για τις αιτίες που υπονομεύουν την κινητικότητα αυτή. Προς το παρόν έχουμε λίγα εμπειρικά αποτελέσματα για να καθορίσουμε γιατί το εισόδημα του πατέρα επηρεάζει τόσο πολύ. Είναι γιατί οι πλούσιοι γονείς επενδύουν περισσότερο στα παιδιά τους όσο αφορά την εκπαίδευση; Ή γιατί τα γονίδια που έχουν οι γονείς με υψηλά εισοδήματα κληρονομούνται και στα παιδιά τους; Ό,τι και αν συμβαίνει, η σύγκριση των διαγενεαλογικών σχέσεων υποστηρίζει ότι η περισσότερη διαγενεαλογική επιρροή στα εισοδήματα είναι άσχετη με τα εισοδήματα του πατέρα*.

* Η έρευνα αυτή θα κυκλοφορήσει προσεχώς σε Δοκίμιο Οικονομικής Πολιτικής του Κέντρου Οικονομικών του Πανεπιστημίου Κύπρου: Βραχίμης Κ., Α. Θεολόγου και Α. Κούρτελλος, «Η κινητικότητα εισοδήματος μεταξύ γενεών στην Κύπρο».

Νέα ερευνητικά προγράμματα

Το ΚΟΕ εξασφάλισε πρόσφατα χρηματοδότηση για άλλα δύο έργα από το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας στο πλαίσιο της «Δέσμης Προγραμμάτων 2008». Συγκεκριμένα, ξεκίνησαν ήδη τα ακόλουθα έργα:

1. Δημιουργία Υποδομής και Προβλέψεις Δεικτών της Κυπριακής Οικονομίας

Το έργο αφορά την πρόβλεψη των μακροοικονομικών τάσεων που διαμορφώνονται στην κυπριακή οικονομία και έχει στόχο την έγκαιρη εξαγωγή συμπερασμάτων που θα βοηθήσουν τόσο στην εφαρμογή κατάλληλης προληπτικής οικονομικής πολιτικής, όσο και στον καλύτερο προγραμματισμό των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών. Αναμένεται ότι τα αποτελέσματα που θα προκύψουν από το έργο θα αναβαθμίσουν σημαντικά την ικανότητα της Κύπρου για εμπειρική ανάλυση και πρόβλεψη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών. Το πλαίσιο ανάλυσης που θα δημιουργηθεί θα καλύψει σε μεγάλο βαθμό το κενό που παρατηρείται στην Κύπρο, δηλαδή την έλλειψη επιστημονικής υποδομής για εμπειρισταωμένη εμπειρική ανάλυση και πρόβλεψη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών για τη διαμόρφωση ορθολογικής μακροοικονομικής πολιτικής.

2. Επιδράσεις των Ενεργών Πολιτικών Απασχόλησης και της Φορολογίας στην Προσφορά Εργασίας και την Ευημερία

Το έργο εστιάζει στην ανάλυση της προσφοράς εργασίας με στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων για τη διαμόρφωση ενεργών πολιτικών απασχόλησης και

φορολογικής πολιτικής για αύξηση της απασχόλησης. Τα αναμενόμενα συμπεράσματα πολιτικής θα ενισχύσουν την ικανότητα της Κύπρου να ανταποκριθεί στις προκλήσεις που δημιουργούν οι νεοεμφανιζόμενες τάσεις αυξημένης αποχής από την αγορά εργασίας και εξάρτησης από τις κοινωνικές παροχές. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της έρευνας θα βοηθήσουν στον εντοπισμό και αντιμετώπιση προβλημάτων στη αγορά εργασίας που αφορούν ομάδες του πληθυσμού με υψηλό κίνδυνο ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού όπως τα άτομα άνω των 50 ετών, οι γυναίκες και τα άτομα με χαμηλή μόρφωση.

Δοκίμια Οικονομικής Πολιτικής/Ανάλυσης

- 06-08 Zachariadis T., “[Assessment of external costs from the use of cars in Cypriot cities](#)”, November 2008.
- 07-08 Cleanthous P., “[Determinants of Tourism Demand in Cyprus](#)”, December 2008.
- 08-08 Μιχαήλ Μ., Κ. Χατζηγιάννης, Μ. Στεφανίδης, Λ. Χριστοφίδης, Σ. Κληρίδης και Μ. Μιχαλοπούλου, «[Οι επιδράσεις της μετανάστευσης στην ανεργία, στη μερική απασχόληση και στη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό](#)», Δεκέμβριος 2008.
- 09-08 Adamou A. and S. Clerides, “[Prospects and Limits of Tourism-Led Growth: A Cross-Country Analysis](#)”, December 2008.

Σχόλια Οικονομικής Πολιτικής

- Αρ. 20: Ζαχαριάδης Θ., «[Το κοινωνικό κόστος από τη χρήση αυτοκινήτων και η αντιμετώπισή του](#)», Ιανουάριος 2009.

Περιοδικό *Cyprus Economic Policy Review*

Περιεχόμενα του τεύχους 4 (Δεκέμβριος 2008)

- Improving the Investment Performance of Public Pension Funds: Lessons for the Social Insurance Fund of Cyprus from the Experience of Four OECD Countries
Gregorio Impavido, Ronan O’Connor and Dimitri Vittas
- Income Tax Evasion, Inequality and Poverty
Panos Pashardes and Alexandros Polycarpou
- Road to Nowhere: An Assessment of Social Costs from the Use of Cars in Cypriot Cities
Theodoros Zachariadis
- Monetary Policy Strategy and the Euro: Lessons from Cyprus
George Syrighas
- Immigration and Wage Flexibility in Cyprus and the Adjustment in EMU
Polyvios S. Eliofotou

Τα άρθρα είναι διαθέσιμα στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση www.erc.ucy.ac.cy/english/cyep.html

Προκήρυξη θέσεων Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων του Τμήματος Οικονομικών

Το Τμήμα Οικονομικών ανακοινώνει ότι δέχεται αιτήσεις για περιορισμένο αριθμό θέσεων στα μεταπτυχιακά προγράμματά του που θα αρχίσουν το Σεπτέμβριο του 2009. Συγκεκριμένα, προκηρύσσονται 33 θέσεις για μεταπτυχιακή φοίτηση που οδηγούν στην απόκτηση Μάστερ ή Διδακτορικού Διπλώματος ως ακολούθως:

- 15 θέσεις για Master in Economic Analysis (στα Αγγλικά)
- 15 θέσεις για Μάστερ στα θέματα:
  - Οικονομικά (in Economics)
  - Νομισματικά και Χρηματοοικονομικά (Master in Monetary and Financial Economics)
- 3 θέσεις για Διδακτορικό στα Οικονομικά (PhD in Economics)

Η προθεσμία υποβολής αιτήσεων είναι η 15η Απριλίου 2009. Περισσότερες πληροφορίες δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου στο σύνδεσμο <http://www.ucy.ac.cy/fmweb/metaptihiaka.htm>

Επισκέπτες Καθηγητές

Για το ακαδημαϊκό έτος 2008-09, επισκέπτονται το Τμήμα και διδάσκουν μαθήματα της ειδικότητάς τους οι:

- Aurora Garcia, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, PhD European University Institute, Italy
- Νίκος Γεωργαντζής, Αναπληρωτής Καθηγητής, PhD European University Institute, Italy
- Πρόδρομος Προδρομίδης, Επίκουρος Καθηγητής, PhD University of Essex, UK
- Νίκος Τσακίρης, Λέκτορας, PhD Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Επιπλέον, ειδικά για το Εαρινό Εξάμηνο 2008-09, επισκέπτονται το Τμήμα και διδάσκουν μαθήματα της ειδικότητάς τους στα προγράμματα του τμήματος οι:

- Leonor Coutinho-Κοντολαίμη, Επίκουρη Καθηγήτρια, PhD European University Institute, Italy
- Maurizio Zanardi, Αναπληρωτής Καθηγητής, PhD Boston College, USA

- Βάσω Ιωαννίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, PhD Boston College, USA
- Λεωνίδα Μιχελής, Καθηγητής, PhD Queen's University, Canada

Κοινοτικό Πρόγραμμα ΣΩΚΡΑΤΗΣ/ERASMUS

Το Τμήμα Οικονομικών στα πλαίσια του Κοινοτικού προγράμματος ΣΩΚΡΑΤΗΣ/ERASMUS προσφέρει μαθήματα και στην Αγγλική γλώσσα. Κατά το εαρινό εξάμηνο 2008-09, θα προσφερθούν τα πιο κάτω μαθήματα:

- ΟΙΚ 211.1 Μικροοικονομική Θεωρία
- ΟΙΚ310 Χρηματοοικονομική Τραπεζική και Χρηματοδότηση
- ΟΙΚ 316 Οικονομικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- ΟΙΚ408 Οικονομική Μεγέθυνση

Σειρά Σεμιναρίων στα Οικονομικά

Όπως κάθε χρόνο, το Τμήμα Οικονομικών διοργανώνει σειρά σεμιναρίων με ομιλητές ακαδημαϊκούς από διάφορες χώρες. Τα σεμινάρια είναι ανοικτά για το κοινό. Περισσότερες πληροφορίες δίνονται στην ιστοσελίδα του Τμήματος

http://www.econ.ucy.ac.cy/events_seminars/seminar_series/sem_series.htm

Τελετή Αναγόρευσης του Καθηγητή Χριστόφορου Πισσαρίδη σε Επίτιμο Διδάκτορα

Στις 12 Φεβρουαρίου 2009 πραγματοποιήθηκε στην Αίθουσα Τελετών του Πανεπιστημίου Κύπρου η τελετή αναγόρευσης του Καθηγητή Χριστόφορου Πισσαρίδη (London School of Economics) σε Επίτιμο Διδάκτορα.

Νέες Θέσεις

Το Τμήμα Οικονομικών προκηρύσσει μια θέση Καθηγητή για την πλήρωση της Έδρας Marfin Popular Bank, στον τομέα των Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών. Η προθεσμία υποβολής αιτήσεων είναι η 23^η Απριλίου 2009. Περισσότερες πληροφορίες δημοσιεύονται στην ιστοσελίδα του Πανεπιστημίου στο σύνδεσμο

<http://www.new.ucy.ac.cy/goto/hure/el-GR/ProkirigmenesTheseis.aspx>

ΚΕΝΤΡΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ – ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΥΠΡΟΥ

Το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με στόχο την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης στα οικονομικά, κυρίως σε θέματα που ενδιαφέρουν την Κύπρο.

Στην πυραμίδα της διοικητικής ιεραρχίας του ΚΟΕ είναι το Συμβούλιο και το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο:

- Το Συμβούλιο απαρτίζεται από εκπροσώπους του Πανεπιστημίου, της Κυβέρνησης και των ιδιωτικών οργανισμών που στηρίζουν οικονομικά το ΚΟΕ και προτείνει θέματα για έρευνα.
- Το Ακαδημαϊκό Συμβούλιο απαρτίζεται από τους υπεύθυνους των ερευνητικών προγραμμάτων και μεριμνά για τη διεξαγωγή της έρευνας.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Μιχάλης Καμμάς, Γενικός Διευθυντής Συνδέσμου Τραπεζών Κύπρου

Μέλη: Μιχαήλ Σ. Μιχαήλ, Τμήμα Οικονομικών (Πρόεδρος)
Ανδρέας Μολέσκης, Γραφείο Προγραμματισμού (Γενικός Διευθυντής)
Γεώργιος Παπαγεωργίου, Υπουργείο Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Γενικός Διευθυντής)
Πάνος Πασιαρδής, Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (Διευθυντής)
Γεώργιος Συρίχας, Κεντρική Τράπεζα Κύπρου (Ανώτερος Διευθυντής Οικονομικών Ερευνών)
Ανδρέας Χαραλάμπους, Υπουργείο Οικονομικών (Διευθυντής Οικονομικών Μελετών και ΕΕ)
Κωνσταντίνος Χριστοφίδης, Πανεπιστήμιο Κύπρου (Αντιπρύτανης Ακαδημαϊκών Υποθέσεων)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Πρόεδρος: Πάνος Πασιαρδής

Μέλη: Σωφρόνης Κληρίδης Θεοφάνης Μαμουνέας
Μιχαήλ Σ. Μιχαήλ Λούης Χριστοφίδης

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ

Έλενα Ανδρέου	Θεόδωρος Ζαχαριάδης	Πάρις Κλεάνθους	Άντρος Κούρτελλος
Θανάσης Στέγγος	Κρίστης Χασάπης	Κώστας Χατζηγιάννης	

ΤΟΜΕΑΣ

Δημόσιος

Νοικοκυριά

Επιχειρήσεις

Άλλα ερευνητικά προγράμματα

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αλέξανδρος Πολυκάρπου, τηλ. 22892404, email: polycarpou@ucy.ac.cy

Σωτηρούλα Χατζησπύρου, τηλ. 22892456, email: s.hajispyrou@ucy.ac.cy

Χρήστος Σάββα, τηλ. 22892425, email: christos.savva@ucy.ac.cy

Νικολέττα Πασιουρτίδου, τηλ. 22892452, email: n.pashourtidou@ucy.ac.cy

Οι απόψεις που εκφράζονται στα άρθρα του ενημερωτικού δελτίου είναι των συγγραφέων μόνο και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαστικά το ΚΟΕ. Επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή ή η μετάδοση, από οποιοδήποτε οπτικοακουστικό μέσο, όλου ή μέρους του ενημερωτικού δελτίου, με αναφορά στο παρόν δελτίο και τους συγγραφείς του άρθρου.

Η 'Οικονομική Έρευνα' κυκλοφορεί τρεις φορές ετησίως και είναι διαθέσιμη σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του ΚΟΕ www.erc.ucy.ac.cy.